

& inter tempora utriusque inter spatium plenum, & vacuum, quod est falsum, quia vacuum est non ens, & infinite excelsior a pleno. Quartum, duo corpora, quorum unum esse gravius, alterum minus grave, posse aequali tempore quodcumque spatium, tum percurrere, quia ratio, cur gravius velocius descendit, est, quia facilius fecit medium, & in vacuo nullum est medium. Quintum, quod corpus simplex naturalius, & velocius moveretur in vacuo, quam in pleno, in quo majorem reperit resistenciam, contra Arist. 3. Caeli 28. ubi habet, naturam uti medio tamquam instrumentum ad faciendum motum naturalem, & violentum, & motum naturalem iuvare a medio. Sextum, quia nunc de facto nunquam corpus simplex moveretur pure naturaliter, neque tanta velocitate, quanta aptum est moveri, & sic sua potentia frustraretur. Probat, quia de facto dumtaxat per plenum movetur, quod aliquantum resistit, & retinetur motum. Septimum, quod figura quadrata, & pyramidalis aequè velocius moverentur.

23. Responsum primum, valde laborare Doctores de Arist. sensu, cum motum in vacuo negavit; conveniunt in hoc, quod loquatur ad hominem contra Antiquos, qui vacuum admittentem propter motum localem ex una parte, ex alia deinde asserant, omnem successione ex resistentia medii pleni provenire, contra quos rectè arguit Arist. quod motus in vacuo in instanti ferret; sed in hac qu. circa sententiam Arist. idem contingit, quod in illa alia de motu indivisibilibus, quem negavit, sed non rationibus firmis demonstravit, ut dicemus disp. 15. quaest. 8. art. 1. quare rationes ponderemus. Ad secundum, inter vacuum, & plenum non datur proportio quoad subtilitatem, & densitatem, quae sunt causa successione accidentalitatis, at est proportio quoad distantiam extremorum, & impotentiam agentis; quae causant successione essentialitatis, quae ratione temporis horum motuum possent proportionari. Ad tertium negantur illa absurda, & ad primum dicimus per idem, quod possent illi motus æquari, quoad successione essentialitatis ex parte spatii, & distantiae, ac impotentiae agentis, non in successione accidentalitatis; Ad secundum concedimus posse minori tempore absolvi motum in pleno, quam in vacuo, quoad successione essentialitatis, puta si varietur spatium, & distantia, aut virtus motiva, ac ceteris paribus semper velocior esset motus in vacuo, quam in pleno; quia maior subtilitas minuit tempus correspondens successione accidentalitatis, non essentialitatis, hoc enim semper adest. Ad tertium patet ex dictis, dari scilicet proportionem non in entitate, sed in distantia extremorum, quae in pleno esset positiva, in vacuo negativa ex Scoto quod, 1. art. 2. tantum enim pariter alicuius aulæ inter se distarent, si esset vacuum, quantum si esset medium plenum inter illos. Ad 4. neg. sequela cum probatione, quia illa non est præcipua, & præcipua ratio, cur gravius velocius descendat corpore minus gravi, sed hoc est, quia habet majorem virtutem motivam deorsum pellentem, quam adhuc retineret in vacuo, an autem verum sit, ut communiter tenetur gravius descendere citius minus gravi, tractamus ex professo disp. 3. de Caelo a. 52. Ad 5. quoad successione essentialitatis mobile utrobique aequè velocius moveretur, at quoad accidentalitatis, si medium plus resistit, quam adjuvat tardius sit, si minus resistit, & plus adjuvat, sit velocius; si aequè resistit, & adjuvat, tunc fieret in tempore æquali, neque hoc est absurdum, quia cetera non sunt paria, nam in vacuo esset solum virtus motiva mobilis, in pleno adjuvatur a medio, & sic ab extrinseco augetur virtus, & hoc vult asserere Arist. tum quia loquebatur naturaliter, quia si

medium non esset, latera extrema unirentur, & sic nullus posset fieri motus, quare medium ex hoc capite est necessarium; neque majore velocitate est de ratione naturalitatis motus, ut in argumentum supponitur, sed in lapidi descendenti non est magis naturalis descensus per aërem, quam per aquam, ubi ex majori densitate corporis magis retardatur, sed de ratione naturalitatis motus est, ut mobile quam breviori potest via in suum naturalem locum tendat. Ad 6. patet per idem, quia velocitas non est de ratione naturalitatis motus, sequitur solum in vacuo grave uniformiter moveri, tam in principio, quam in medio, & fine, quia nullum esset medium impellens; si verum esset, de quibus in lib. de Caelo disp. 3. qu. 3. ut communiter putantur, motum naturalem velocitatis in fine a medio accurrenente a tergo, non per hoc tamen frustrarentur sua potentia, quia motus hic semper cum tanta velocitate, quantum petit successio essentialitatis, & eius motiva virtus. Ad 7. concedimus totum, quia figurae illae faciunt ad successione accidentalitatis.

24. Secundò, in vacuo nulla est resistentia, ergo nulla successio in motu; Antecedens probat, non est resistentia ex parte medii, ut patet; neque ex parte distantiae, seu spatii inter terminos a quo, & ad quem; tum quia haec distantia nihil est, ergo nequit successione realem causare; tum quia in illuminatione haec distantia non impedit, quia in instanti fiat; Neque ex parte agentis datur resistentia, in qua si contrarium non adest, agit ex se in instanti, ut patet in illuminatione. Tum 2. quia agens sibi ipsi non repugnat, vel resistit, ergo nequit attendi resistentia actionis agentis ex parte ipsius agentis; Tum 3. quia agens, quantum est ex se, vellet terminum statim inducere; Tum quarto, quia si limitatio virtutis agentis esset causa aliquo modo successione, iam gravius non velocius descenderet minus gravi, quia licet habeat majorem virtutem, atram quia haec major virtus solum affert limitationem, haberet quoque majorem limitationem, & sic omnia essent paria.

Resp. adesse resistentiam ex parte distantiae. Ad primam impugnationem dicimus, distantiam privatam non causare effectivè motum realem, & positivè, sed quasi formaliter, quatenus nequit mobile simul habere distantiam illam, a qua exceditur. Ad secundum dicimus ex Scot. 2. distinct. 2. quaest. 12. ad secundum, posse fieri alterationem in instanti, quia tota forma in ordine ad agens, & spatium se habent ut indivisibilia, non enim repugnant cum potentia agentis, ut simul esse nequeant, ut est lamen, at tota distantia, cum sit divisibilis, & mobile, cum sit divisibile, resistunt potentiae genti, quod non possit tota illa distantia acquiri simul, sed divisibiliter, & quod magis est, resistit etiam potentiae divinae, quae resistentia non est aliud, quam implicancia. Adest etiam resistentia ex parte agentis, quia est limitatio potentiae; & ad primam impugnationem dicimus, verum esse, si terminus potest indivisibiliter acquiri, non sic est distantia spatii. Ad secundam, non resistit positivè, & contrariè, sed negativè, quatenus majorem virtutem non habet. Ad tertiam, appetitum illum, si datur, esse conditionalem, si posset fieri. Ad quartam, neg. sequela cum probatione, maior enim virtus auferit limitationem potentiae; quia intenditur potentia, & licet quilibet gradus ex se sit determinatus, & limitatus, attamen uniti non habent eandem limitationem, quia sic auditio secundum intentionem, non secundum extensionem, & solum limitati intelliguntur quoad perfectionem, quam ulterius non habent; videatur Contem. junior. tomo 1. quaest. Perip. qu. 13. ubi hanc tenetur sententiam, velut Aristotelicam.

DISPUTATIO DECIMATERTIA,

De Duratione rerum.

Occasione motus non solum Philosophus egit de loco, sed quia localis motus ad locum, ut ad terminum tendit, verum est de tempore, quod est ipsius motus mensura, & duratio: attamen quia durare non solum motui convenit, verum etiam aliis rebus naturalibus, idcirco non solum de tempore, verum de aliis quoque durationibus praestat agere, eo vel maxime, quod nostra Philosophia, ut saepe dictum est, ad Theologiam est ordinata; primo igitur agemus de duratione in communi, deinde de speciebus ipsis, quae communiter tres solent assignari, scilicet, Aeternitas, Aevum, & Tempus, & quomodo multis aliis sint speciei, ad istas tamen possunt reduci, ipsas postea alias subdividendo; nomine ergo durationis, si quibus vocabuli attendamus, intelligitur id, quo res est, & persistit in verum natura, & proprie dicitur quaedam permanentiam in esse, & perseverantiam in eodem statu: unde Virgilius, Durate, & volmet rebus servate secundas, at si latius sumatur, dicitur habitationem quamcumque alicujus esse etiam instantaneam, quae duratio duplex esse potest, imaginaria, quae concipitur a nobis ad modum cuiusdam morae successivè durationibus realibus coexistentis, & realis, quae res verè durare a parte rei dicitur; disputatio de secunda, non de prima instituitur.

Q U E S T I O

Quid formaliter dicat Duratio.

Prima opinio asserit, durationem supra existentiam rei formaliter addere rationem mensurae; ita multi ex Thomisticis, quos sequuntur ex nostratibus Canon. 4. Phys. qu. 5. dub. 3. & qu. 8. art. 2. Ant. And. 5. Met. qu. 11. & quia mensura est duplex, activa, quae est quantitas intellectui nota, per quam de alia ignota certificatur intellectus, & passiva, quae dicit appetudinem, & mensurabilitatem rei, ut possit per notioem quantitatem ab intellectu dignosci, ut sicut dicimus qu. 4. art. 2. hinc dicitur inter se, nam aliquid dicitur rationem mensurae activè formaliter importari a duratione, alii rationem mensurae passivè, & alii utramque.

Secunda sententia docet, durationem aliquid superaddere existentiae ex natura rei ab ea distinctum, vel ut rem à re, quod videtur asserere Complut. de duratione creata disp. 2. Phys. quæst. 3. quod ponit accidens reale, vel potius, ut modum re, cuius est modus, quia inquantur, durationem esse modum existentiae positivè; quo formaliter res in existentia perseverat; ita Rav. 4. Phys. tr. 1. de Tempore qu. 4. Conimb. c. 12. qu. 2. & 9. Murcia disp. 3. qu. 3. & probabilem putat Amic. tr. 22. dub. 2. art. 3.

Tertia, quae communis est apud Scotistas, ut est videre apud Vulpes 1. p. disp. 17. Smilinch. tr. 4. disp. 4. quaest. 1. docet durationem formaliter addere negationem definitionis, tunc enim res permanere concipitur, cum ejus esse non destructum intelligitur, & quia si solum per illans existeret, verò in eo instanti destructa non esset, id dicitur consequenter rem in illo instanti verè, & proprie durare.

Quarta, est Suar. disp. 50. Met. sect. 12. dicens, durationem formaliter dicere respectum quandam permanentiae ad esse ipsius rei durantis, ut patet, qui respectus cum non sit in re per instantem existentem, idcirco nec verè, nec proprie tunc durare dicenda est.

Pro resolutione quaest. sciendum est, existentiam productioni correspondere, velut effectum ejus, & durationem conservacioni, ut esse sicut res in primo instanti dicitur creata, vel producta, & in tempore sequenti conservata, ita in primo instanti dicitur existere, & in sequenti tempore durare, quia duratio aliud non est, quam existentia rei continuata, & conservata; ob hanc igitur correspondentiam existentiae ad productionem, & durationis ad conservacionem eodem modo philosophari debemus de duratione in ordine ad existentiam, sicut philosophati sumus disp. 7. qu. 3. art. 2. de Conservacione in ordine ad productionem, est enim eodem modo loquendum de utriusque, ut Scot. significavit 2. dist. 2. quaest. 1. ad 1. pro. 1. opin. & quol. 12. §. De secundo articulo, &c. & ideo quia diximus ibi, conservacionem esse impositionem nominis significare realem dependentiam rei a sua causa, dare autem intelligere respectum quandam rationis ad esse præhabitu ex modo significandi principalis significati, ita in proposito dicere debemus de duratione.

4. Dicimus, formale significatum durationis secundum id, quod positivè, & reale dicit a parte rei, esse existentiam rei durantis, pro ut tamen a nobis explicatur, connotat respectum, vel realem, vel rationalem, seu prout reale coexistentiale alicui durationi extrinseco, scilicet rem imaginariæ. Ita colligitur ex Scoto 2. d. 2. q. 2. H. ubi loquens de duratione angelicæ ait non esse necesse ponere aliquid reale, sive absolutum, sive respectivum distinctum ab existentia Angeli pro ejus mensura, & duratione, & quol. 6. R. loquens de Aeternitate ait, supra existentiam Divinam addere relationem rationi appetudinali necesse coexistentiale cuiusque extrinsece durationi; idem sentit Basol. 2. d. 2. q. 1. art. 3. & Masius disp. de Temp. lect. 3. q. 1. & probari potest ex confutatione aliarum opinionum; primo, quod non dicat rationem mensurae, quae cumque sit illa ex Scoto in 2. cit. lit. G. mensuratur est intellectum certificari de quantitate ignota, vel habente modum quantitatis per alteram notam, sicut mensurare est intellectum certificare de quantitate ignota, ideoque mensura ordinem dicit ad intellectum, ut etiam notat Scot. quol. 13. M. sed res quae cumque independenter ab intellectu dicitur durare, ergo duratio

formaliter non dicit rationem mensurae, sive activè, sive passivè; Minor prob. quia accidit rei duranti, quod unus intellectus sit certus, vel incertus de duratione ipsius. Dices, durationem dicere non rationem mensurae actualis, sed appetudinalis, & mensurabilitatem in duratione rei durantis, sicut mensura actualis cognoscitatem passivam adualem, ergo praesupponit durationem in re, sicut cognoscibilis entitatis, aut perfectionis alicujus entis praesupponit entitatem illam, vel perfectionem; ad summum sequitur, sicut mensurabilitas est passio quaedam consequens quantitatem, aut rem habentem modum quantitatis, sic esse passioem durationis, quae modum quantitatis habet, non rationem formalem (quamvis in hoc fit etiam discrepantia apud Doctores, nam Vasq. l. p. disp. 31. negat, eternitatem mensurabilem, aut mensurativam esse) quia ratione à Doctoribus durationis species, mensura sunt appellatae, quatenus sunt res cognoscibiles ab intellectu, quantum dixerunt, non quod verè, & proprie sint mensurae, cum potius sint mensurae.

5. Secundò, quod non dicat quid ab existentia ex natura rei distinctum, nec ut rem à re, nec ut modum, pro Tum quia si distinguuntur, ut res à re, cum existentia sit prior ipsa duratione ac proinde independentes ab ea, possit utique existentia separari a duratione, & etiam hic separata dici conservari, quod manifestè implicat, cum rem durare in toto rigore aliud non sit, quam ejus existentiam permanere, & conservari in esse. Sequela assumpti prob. quia prius realiter distinctum a posteriori, à quo nulla ratio dependet, potest ab eo separari saltem per potentiam Dei absolutam, & separatum conservari. Tum quia, quod potest Deus pro uno solo instanti, facere sine alio, potest etiam conservare tempore sequenti sine illo, cum non sit minor Dei potentia pro tempore sequenti, quam in primo instanti, ergo cum res in primo instanti talem non habeat entitatem, vel modum, qui in existentia perseverare dicatur, & durare, poterit quoque deinceps toto tempore sequenti sine tali re, vel modo conservari, quod implicat, quia eo ipso durare diceretur, cum duratio aliud non sit, quam rei existentia continuata, & conservata. Nec putent argumentum evadere, qui hoc superadditum ponunt esse modum, & tantum modaliter distinctum, non autem ut rem à re, quia cum distinctio modi à re, cuius est modus, ita explicetur ab istis, ut possit res esse sine modo, non è contra, hoc solum salvat, quod duratio separari nequeat ab existentia, non verò quod existentia nequeat a duratione separari, & separata conservari, & si potest res, imò necessitè in primo instanti esse sine tali modo, poterit etiam Deus cum conservare in tempore sequenti sine tali modo, parum enim ad hoc refert, quod id, quod superadditum tempore sequenti, sit res, vel parus modus.

Tum deinde, quia si istud superadditum est res, cum res quilibet propriam possit existentiam, & quilibet existentia propriam habeat durationem, consequenter unius durationis alia duratio assignari deberet, quae si pariter distinguatur ab existentia rei durantis, ut res à re, aliam quoque durationem habere deberet; Nec etiam qui eam statuunt modum omnino effugere possunt, quia est modum nolint appellare rem, & ens, ut ens, & res id importat, quod dicitur, & per se existit, vel saltem ita existere potest, & ut existat, non necessitè potest esse alteri affixum, ut est modus; adhuc tamen concedunt, modum imbibere formaliter rationem entis realis, à quo postea existentiam non distinguunt, unde ex hac capite etiam modus propriam habeat existentiam, esto alteri semper associatum, quod sufficit, ut & ipse propriam possit durationem. Nec dicere juvabit, hunc modum esse, quo res durat, non quod durat, & ideo, non habere propriam durationem. Nam ex hoc sequitur, dari posse rem existentem, & dici permanentem sine duratione, quod implicat, & si semel concedatur, posse aliquid rem sic durare seipsa sine alio ex natura rei superaddito, hoc idem dicit poterit, & deberit de omnibus, nec major ratio poterit asserri de una, quam de alia, & hoc est, quod nos hic contendimus, non exigi aliquid ex natura superadditum existentiae, ut res durare dicatur, sed sufficienter dici seipsa formaliter durare, & in toto rigore, si ejus existentia concipiatur, ut continuata; & tum deni-

est aternitatis. Contra, non per hoc desinit esse contradictoria...

15 Resp. ad primum, quod toti aternitati coexistere, non totaliter...

Tertio, quod Deus non dicat coexistentiam ad omnes temporis differentias...

16 Resp. Deum verum tempore coexistere, quia est simul cum...

Ex qua doctrina sic summatim adducta, cum sit negotium theologicon...

ble; sed divisibile virtualiter, ut est aternitas, idem de Angelis...

QUESTIO III.

Declaratur secunda durationis species, qua est aeternitas.

17 Vnum idem sonat ac saeculum, & aliquando cum aternitate...

Quoad 1. Moris. disp. 6. Phys. quest. 4. & Perer. lib. 12. cap. 7.

Quoad 2. Thomista, praecipue Cajetan. 1. part. quest. 10. art. 1.

Nec minor silentio est inter Scotistas, nam aliqui afferunt, ut...

lia, & ista duratione quadam media permanent in rerum natura...

ARTICULUS I.

Ostenditur differentia aevi ab aternitate.

Dicimus, differentiam, qua aeternitas ab aternitate differt, esse...

Secundo, quod neque differat secundum successionem, probatur...

Nec minor silentio est inter Scotistas, nam aliqui afferunt, ut...

nitatem. Quapropter concludendum, aeternitatem ab aternitate...

20 Contra istam conclusionem arguitur a Scoto, ostendendo, aeternitatem...

Respondet Scot. Patres idem praeteritum, & futurum creaturis...

Ad secundam negatur autem, cum probatur, distinguit majorem...

Ad tertiam non est impossibile, idem esse simul in actu, & in...

Ad quartam distinguit majorem si per ly fuisse esse, & fore in...

21 Secundo ad idem, potuit Deus in aternitate velle creare...

Respondet primo, quod velle illa contradictoria in eodem nunc...

22 Tercio si hoc esset, ergo ævum angelicum esset formaliter infinitum; Probatur, Angelus per infinitum tempus durabit, ergo si modo habet totum ævum, per quod infinito tempore coexistat, erit ævum illud infinitum, quia finitum nequit infinito simul adæquari. Tum secundo, quia negatio negationis est affirmatio positionis, ergo si per ævum Angelus habet infinitas negationes negationum, scilicet negationes non coexistentes cum infinitis instantibus temporis, ergo habebit infinitas positiones, scilicet existentias, vel unam virtualiter infinitam. Tum tertio, quia si Angelus haberet, unde posset coexistere omni loco possibili, esset immensus, est propter loci defectum non coexistet, ergo quia potest infinito tempore a parte post coexistere, erit infinitus. Neque dicas, non concludi infinitatem, eo quod non habet hoc esse a se, & independentem; nam licet non esset a se infinitus, formaliter tamen esset infinitus, quia in se habet, unde posset toti tempore coexistere, quoniam non a se effective. Tum quarto, quando aliquid est tantum in actu, quantum aliud est in potentia, si unum est infinitum in potentia, alterum est infinitum in actu, si ævum esset permanens, esset in actu, quantum tempus esset in potentia, quomodo est infinitum, ergo, &c.

Resp. neg. sequelam, ad probat. negat quoque consequentiam. Ad primam probationem alicui, veram esse assumptionem de infinito permanentem, non de successivo, & synchrologematio. Ad secundam, & tertiam alicui, non concludere infinitatem, eo quia non habet necessarium, unde posset infinito successivo coexistere, sed ab alio per continuam causationem, & eandem conservatam; tum quia illæ infinitæ negationes negationum nihil aliud dicunt, nisi infinitas coexistentias infinitis instantibus temporis, quæ simul non sunt in Angelo sed successivæ, & tantum in Angelo simul reperitur fundamentum potens fundare relationes illas coexistentiæ, nam est ævum successivum esset, substantia tamen Angeli adhuc coexistere temporis infinito; ex quo non arguitur infinitas aliqua, sicut nec in materia, quia potest infinitas formas successivæ recipere, dicere infinita intensivè. Exemplum de immensitate non urget, quia nec proprie diceretur immensus, quia non a se, sed ab alio esset in omni loco, ut habet Doctor 4. dist. 10. quæst. 2. R. Neque impugnatio alicui valet, quia ad veram infinitatem requiritur independentia, solum posset concludi infinitas quandam in ævo, non intensivè, & positivè, sed negativè, & extensivè successivè, quatenus nihil recipiens de novo potest infinito tempore coexistere, ut conservaretur a Deo. Ad quartam ait Bassol. majorem esse veram de illis, quæ sunt ejusdem rationis, ut essent duæ linee, una in potentia, altera in actu; non ita sunt tempus, & ævum.

23 Quarto ex Hurtad. quod duratio creata formaliter includat successivam coexistentiam; inter duas res indivisibiles extensivè non potest esse inæqualitas extensivæ, aliter extensivè indivisibiles non essent, ergo duratio Angeli non esset major formaliter duratione animæ D. Francisci, si solum formaliter dicerent existentias, quia existentia illæ sunt indivisibiles, & majoritas, & minoritas dicunt inæqualitatem extensivæ. Si dicas, Angelum plus durare, non intrinsecè, sed quia Angelo existente, plus temporis existit. Contra, illud majus tempus coexistens Angelo, non pertinet ad ipsius durationem tantum illius pars, ergo per illud non fit major duratio; Probatur, quia nulla res fit major, quin illi addatur aliqua pars; Tum secundum, quia tempus illud non constituit formaliter durationem majorem, ergo nec connotat, vel coexistentia illi tempori, quia per connotationem nihil est modo in duratione, quod antea non esset, sed antea non faciebat durationem majorem, ergo nec modo. Tum tertio, quia id, quo duratio est formaliter major, est de ratione ipsius, quia majoritas, & minoritas sunt differentie durationis, sed eo præcisè, quod cum existentia Angeli majus tempus existat, duratio ipsius est formaliter major, ergo, &c.

Respondemus, ut ibi, ad primum impugnationem distinguimus consequens, non fit major duratio intrinsecè, concedimus, extrinsecè, negamus, per idem ad probat. Ad secundum negatur consequent, in sensu explicato, ad prob. neg. major, quia coexistentia in duratione creata dicit respectum de novo additum, in æternitate vero dicit illud extrinsecam denominationem, quæ sufficit ad denominandam æternitatem realiter majorem, sicut Deus dicitur realiter creator per extrinsecam denominationem. Ad tertium negatur major de duratione permanenti, vera est de successiva, de qua procedit probatio. Et nota, quod ista rationes procedunt etiam contra æternitatem, de qua ipsemet sufficere, non dicere formaliter coexistentiam successivam, sed solum connotativè, quibus postea applicat dictas responsiones, nec aliter Aureo. probat, omnem durationem formaliter successivam esse.

ARTICULUS II.

Explicatur cui differentia à cæteris durationibus.

24 Dicimus primò, ævum in communi à nostro tempore differre, eo quia ævum est duratio rei permanentis indefectibilis, tempus vero est duratio entis successivi, itant omnia entia permanentia, quæcunque sunt illa, neque tempore nostro, neque discreto, sed duratione quadam generica permanenti, quod ævum appellatur, dicuntur durare; Probatur, conclusio singillatim; & primum, quod nullum ens permanentem tempore continuo duret,

patet ex Arist. 4. Phys. 119. ubi loquens de rebus corruptibilibus, & motu subjectis, ait, quare quod movetur non erit simpliciter æternum, mensurabile quatenus quantum quiddam, sed quatenus motus ipsius quantum est. Est etiam Scoti 2. dist. 2. quæst. 3. & 4. & in 4. dist. 49. quæst. 6. §. De secundo dubio, &c. ubi de visione beatifica loquitur; Tum quia duratio dicitur existentiam rei, quæ in permanentibus non est successiva, cum ab essentia realiter non distinguatur; neque possit dari successio in essentia, quin fit in entitate rei; quod autem aliqua successivè acquirantur, parum refert, quia hoc est per accidens, possunt enim in instanti acquiri, neque successio proprie est in existentia rei, sed potius in acquisitione, quia adveniēte nova parte existentie, non amittitur præcedens, sed bene dependit præcedens acquisitione, quatenus motum, vel productionem dicit.

25 Secundo, quod tempore discreto non mensurentur, ita ut successio illa immediata non facit differentiam essentialē, est communis cum Scoti cit. & probat, quia non facit hæc successio durationem aliquam per se unam, sed potius collectionem, & numerum plurium durationum permanentium, non enim illa instantia ununtur unione compositionis, ut patet, neque continuantur, aliter non esset duratio discreta, ergo non potest dici tempus discreto esse specielem durationis speciem; tum quia non rectè propter prius, & posterius in operationibus Angelorum dicitur duratio illa tempus, aliter si Deus statueret plures Angelos creare, ut ad productionem prius priorem destruat, daretur illa successio, & tamen non diceretur tempore discreto durare, datur quoque de facto talis successio in forma substantialibus respectu materię, & tamen non per hoc duratio dicitur durare, ac esset, si una tantum forma esset in materia, perpetuo in nobis adesset successio operationum immaterialium. Nec valet discurre nostras operationes esse necessario conjunctas inter se, quia discurrendo intelligimus, non sic Angelorum operationes, vel quia intelligimus cum conversione ad phantasmata. Etenim etiam Angeli dicuntur, & non possunt plures intellectiones primæ, vel secundæ operationis intellectus habere, in quibus non esset discursus; phantasma autem non producit intellectiones, sed intellexit; tum quia habent omnino similem existentiam, & eundem permanentem modum indivisibilem, sicut angelicæ operationes, & respectus ad aliud, vel aliud agens non potest variare durationem rei, eisque existentiam.

26 Tertio, quod datur una duratio communis omnibus permanentibus ævum appellatur; Probatur à Scoti ibidem, quia omnia permanentia, quævis specie inter se differant, conveniunt tamen in hoc communi conceptu scilicet indivisibilitate permanenti, seu permanentem, non successivè, indefectibiliter non indefectibiliter, ergo debet dari duratio omnibus communis talem exprimens conceptum, quæ postea possit in alias dividi species, ut mox dicemus; quod autem ævum dicitur, vel non, est questio de nomine, & rectius Scot. est locutus, quia satis vulgata est illa divisio durationis in tres species, æternitatem, ævum, & tempus; tum quia regula bonæ divisionis hæc est, ut ad pauciora membra reducatur, quæ membra postea subdividuntur, si opus erit, non debetur igitur duratio statim in tota membra immediate dividi. Accedit quoque secundum alium loquenti hoc nomen ævum omnibus permanentibus æternitatem, vita enim conjunctum hominis à Dama. 2. de fide cap. 1. dicitur, duratio quoque beatitudinis non solum æternitatis, verum etiam ævum à Patribus appellatur, parum enim, vel nihil differunt inter se, ut notat Doct. in 4. cit.

27 Dicimus secundo ævum non esse speciem ætiam durationis, sed divisi specifice juxta essentialē diversitatem existentiarum rerum durantium, itat ut sint æva specie distincta, quot existentie specie diversa; ita Scot. 2. dist. 2. quæst. 3. A. quæst. 3. Suar. cit. & quævis quæst. 4. dicit, omnia habentia eundem modum existendi invariabiliem ævo mensurari, eademque mensura, non fit tamen declarat, an loquatur de generica, vel de specifice mensura, cum tamen quæst. 3. expressè dicit, tot esse æva, quot ætates, eo quia quælibet superior existentia est simpliciter qualiter inferior, & evidentem ex dictis probatur; ævum formaliter dicitur existentiam æternam, ergo quod autem istentia specie distinctæ, tot æva specie diversa. Quomodo autem debeat hæc divisio fieri, aptior modus non erit, quam ipsam assignare ex entitatum perfectione, quæ enim est perfectior, perfectiorem habebit existentiam, & consequenter perfectiorem durationem, hinc rectè ait Scot. quæst. 4. A. nec perpetuam nec corruptionem, vel annihilabilitatem variare formaliter mensuram; dummodo existentia sit ejusdem rationis formaliter, nam si Deus ab æterno determinasset motum Cæli in perpetuum duraturum, & Angelos statim annihilandos, adhuc motus tempore duraret, & Angeli ævo; rationem supra assignavit, quia sicut aliquid non fore non variat existentiam mensuram, dum manet in eodem modo, nisi illa causa, per quam potest ista potentialitas reduci ad actum, parva creata, vel increata, variabit rationem formalem mensuræ existentie ejus, vel motum in existentia, specialiter tamen contra Smilinch. est, quod ponit accidentalēs formas minus defectibiles substantia composita, hoc enim videtur repugnare Scoti in 4. cit. ubi ait, impossibile esse, illud, quod inest alicui per accidens, esse immutabile eo, cui inest, ex quo postea concludit, quod actus beatificus ex eo, quod est accidens fit minus nobilis, & permanentes Angeli, non inferior tamen, istis divisionibus per

ARTICULUS I.

De Tempore intrinsecè.

per extrinsecam assignatis circumscribi posse differentias essentialēs, & intrinsecas.

28 Ex qua doctrina colligitur solutio illius dubii, an scilicet unum tantum fit ævum omnium ætæternorum; etenim fit ævum per intrinsecam durationem finitum, et sic sunt æva, quod ætæternæ; quia quodlibet propria existentiæ, ita Scot. 2. dist. 2. quæst. 3. at tamen si ævum in ratione mensuræ extrinsecæ accipiatur, dicemus quæst. 3. in fine, quod ætæternæ, & corruptibiles motu mensurari, ac durare; ex 4. Phys. 133. ubi habet Philosoph. res generabiles, & corruptibiles tempore mensurari; & ex Authore de causis in penult. propos. inter rem, cujus substantia, & operatio est in æternitate, & æm, cujus substantia, & operatio est tempore, est res media, cujus substantia est in æternitate, actio vero in tempore, ergo datur substantia, quæ tempore durat; hinc solemus querere, quanto tempore substantia permanenti, & respondemus, tanto, vel tanto tempore. Tum 2. quia secundum Philosophum res illæ sunt in tempore, quæ tempore mensurari, & tempore comprehenduntur, & consumuntur, res corruptibiles tempore hujusmodi; dividuntur enim in diversas ætates, recedunt permanente tempore & corumpuntur; Tum 3. quia cujus est primum mensuratur instanti tempore, ejus esse habitum, vel permanentem tempore debet mensurari, initium autem rerum corruptibilium est hujusmodi.

Resp. Philosophum intelligi non per se, sed per accidens, ratione scilicet motus; & mutationis, quorum sunt subiecta, ut text. 119. se declarat; cum vero queritur, quanto tempore res duraverit; sumitur tempus per durationem, non intrinsecam, sed extrinsecam; ut dicemus infra; Secunda autoritas non urget, nihil enim nobis, & illi Auctori. Ad 2. 3. dicimus, concludere tantum, res corruptibiles tempore mensurari, & in eo esse, vel solummodo tempore in ratione mensuræ; non durationis intrinsecæ, vel non per se, sed per accidens, ratione motuum, quibus subiciuntur. Dices, etiam substantia incorruptibiles, & est possunt dici esse in tempore, cum sint subiectum motus, quod tamen à Philosopho negatur text. 120. Resp. hoc esse, quia secundum Philosophum substantie æternæ sunt proterius immutabiles, nec aliquid de novo possunt recipere. Vel dic, discernimus, quia substantia incorruptibiles solum mutationem accidentalem patiuntur, corruptibiles vero etiam substantialem. Secundo instant, ostendendo, aliqua permanentia, vel æternitate participata, vel duratione media durare; Sed solum probant, non esse eandem specie durationem omnium permanentium, quod ultro concedimus, non tamen quod non habent durationem communem permanentem in plures species divisibilem, æque tantum quæstio de nomine.

QUESTIO IV.

Explicatur tertia durationis species, quæ est Tempus.

29 Nomen temporis non utitur hic pro aeris constitutione; ut cum dicimus, ærem esse serenum, calidum &c. ex qua acceptioe ortum habuit quatuor anni in quatuor tempora, neque pro constitutione nostræ vitæ, ut cum lolemus dicere, aliam quem bonum tempus habere, id est ducere bonam, & lætam vitam, sed pro duratione rei successivè per partes continuè fluentis; inter res successivæ non debent numerari qualitates per partes acquisibiles, & similia, quia entia sunt permanentia, cum plures simul habeant partes, sed res illæ, quarum nulla pars est simul cum altera, tales sunt actiones, passiones, coexistentia temporis successivo, ubi locale per motum continuum successivè acquisibile, & motus; verum tamen quia entia illa successivè ferè semper cum motu existunt, & motus est notior, factum est; ut motus antonomastice ens successivum dicitur, & tempus motui tanquam passio tribuitur; unde ab Arist. in ordine ad motum definitur, dicens; tempus est numerus motus secundum prius, & posterius. Hoc igitur tempus est duplex, intrinsecum, & extrinsecum, primum propriè quælibet motus successivæ durationis, ut Scot. 2. dist. 2. quæst. 2. 3. & 4. sæpe loquitur; secundum est duratio alicujus successivi, in qua cæteri motus exerceantur, ipsique coexistunt, quia ratio dicitur mensura motus, de quo præcipue loquitur Philosoph. 4. Phys. & Scot. cit. in 4. dist. 48. quæst. 2. etque duplex, reale, & imaginarium, primum est duratio realis alicujus motus realis, quæ cæteri motus mensurantur, qualis est motus primi mobilis; secundum, ut notat Doctor. quod 11. F. est duratio alicujus motus non dualis, sed possibilis, imaginati tamen de nobis ad modum actualis, & positivus, puta si hodie non esset motus hodiernus Cæli, totum hoc spatium, seu intervallum successivum, quod modo conceptum reperi, & pertransiri à motu diurno Cæli, diceretur tempus imaginarium, quatenus conceptus motus possibilis in tali spatio, & capacitate exerceatur, ut fuit tempore solus, quia ratio dicitur, mundum potuisse creari multo tempore ante, quam modo fuerit creatus; & illud tempus conceptus esse quasi infinitum a parte ante, ac si ab æterno fuisset, & post diem iudicii in perpetuum duraturum; etque simile spatium imaginario, locali, quod in infinitum conceptus protentum, cum hac differentia, quod istud intelligitur quasi permanentem totum simul, illud vero successivum. De istis ergo temporibus, intrinsecis, & extrinsecis erit tertio in hinc in duos articulos didimus præsentem questionem.

Matris, & Bellini Tom. II. Philisæ.

30 Duo videnda sunt de isto tempore, an sit, & quid sit; quoad primum dicimus, verè dari tempus istud, & durationem successivam; ita colligitur ex Gen. 1. Etiam luminaria magna, & in lignis, & tempora, & dies, & noctes, & Ad. 1. non est vestrum nihil tempore, & momentis; & D. August. 11. Confess. cap. 1. ait, nihil esse notius existentia temporis; quod etiam supponit Philo. 4. Phys. & patet ratione, quia non solum datur a parte rei ens permanentem, verum etiam successivum, ergo præter durationem permanentem dari debet duratio successiva, quæ res existens est etiam durans. Ista tamen existentia successiva non explicatur per hoc, quod quando datur instans, datur etiam aliqua pars temporis indeterminate existens, quia ratione permanentem non dicitur; ut ait Hurtad. disp. 15. Phys. sect. 2. §. 10. hoc enim est fallum, ut supra probavimus disp. 9. quæst. 2. art. 2. cum hæc responsum esse ipso Hurt. adduximus ad 4. Neque explicatur ut dicitur Can. 4. Phys. quæst. 1. art. 2. ad arg. princ. Tot. quæst. 2. Compl. disp. 2. Phys. qu. 5. & disp. 26. qu. 1. Smilinch. text. 2. disp. 4. qu. 2. num. 61. ex eo quod indivisibile partes priores, & posteriores copulans est simul manens, & existens, tangitque partes immediate præteritæ, & immediate futuram, quæ existunt in illo instanti, quia tunc habent rationem immediate præteritæ, & immediate future partis, quia ratione inquirunt Complut. in illo instanti habere existentiam, non tamen essentiam, quæ fuit antea, vel erit postea; licet existentiam in illo instanti habeant; alii dant exemplum, ut explicent istam temporis existentiam, per existentiam solius instantis, quia sicut totus homo denominatur crispus, eo quia in solo capite est talis, sic per esse instantis denominatur tempus existere; impugnat enim, quia quod non existit secundum se, sed per aliud, non est ens actuale secundum se, sed per aliud, ergo fit tempus existit secundum instans, non secundum se, quia instans non est tempus, sed aliud tempus, non erit ens secundum se, sed per instans; quod etiam patet in exemplo adducto, manus enim non dicitur cripta; quævis etiam hoc exemplum non fit ad proficitur, quia caput est pars hominis, non sic identitatis est pars temporis, tum quia, vel post instans existit pars temporis, vel non; si primum, ergo non tantum secundum instans dicitur tempus existere, sed secundum proprias partes; si secundum, ergo vel instans immediate instans, vel non poterit dici copulativum, nam ad hoc requiruntur extrema copulata, quod actu sint, & in rerum natura reverantur; Tum quia existentia instantis est simultanea, indivisibilis, & raptim transiens, sicut eius entitas, quæ à partibus temporis realiter distinguitur, ergo partes, quæ successivæ, & divisibiles sunt, nec raptim transiunt, sed per tempus durant, realiterque ab instanti distinguuntur, nequeunt tali existentia existere, cum existentia ab entitate realiter non distinguantur.

31 Tum quia contra Compl. est, quod ponit essentiam aliquam in rerum natura, abique eo quod existentiam habeat, vel propriam, vel alienam, & existentiam propriam, & convenientem alicui rei abique essentia illius, quia pars immediate futura secundum ipsos habet propriam essentiam non in instanti continuatam, sed immediate post, sicut præterita immediate ante, ad existentiam in illo instanti, in quo essentia illæ minime reperitur. Tum quia quod non est, non existit, & quod est, non dicitur destruetum, sed successivum definit per primum fit esse, ut dicemus disp. seq. itat valet dicere, nunc non est, antea erat, ergo in instanti terminativo motus pars immediate præterita non habebit existentiam, aliter existeret simul, & non esset; & idem est dicere, existere partem præteritam in ratione præteritæ non secundum essentiam, ac existere, & esse, quod non est, sed fuit, hoc enim sonat præteritum; quod in sua ratione formali rationem existentie simul teneat, & præteritum excludit, & sic duo contradictoria de eodem verificabuntur; idem dicas de parte immediate futura.

His rationibus impugnari etiam potest responso Jo. de S. Thom. qu. 18. Phys. art. 2. & Manc. 4. Phys. qu. 3. dub. 3. distinguunt enim de existentia, quæ alia fit instanti, & hæc convenit partibus temporis, non tamen est proprie existentia alia est in facto esse, & hæc solum convenit instanti temporis, non partibus, aliter plures temporis partes simul coexistenter, quod est contra rationem successivè; diciturque proprie existentia, eo quia existentia constituit rem in facto esse; hinc inscrunt partes temporis proprie existere per existentiam instantis copulatis præteritam cum futura, cum hæc tamen differentia, quod præterita existit confirmativè, futura vero initiativè. Hæc doctrina reducit difficultatem ad quæstionem de nomine, & in re conincit cum nostra sententia, concedimus enim nos quoque magis proprie existere res permanentes, quia existunt secundum plures partes simul, quam existentiam ipsi vocant in facto esse, successivè vero existunt flexibiliter, quod ipsi vocant in fieri; quapropter velint, nolint, iam incidit in nostram opinionem, quam mox aperiemus ex Scoti; quod si in tempore solius agnosceret existentiam instantis, iam redeunt omnia argumenta adducta, in intelligibile namque est aliquid existere sine essentia, & habere essentiam a parte rei sine illa existentia, imò hoc quod est præteritum existere in instanti continuativè confirmativè, & futurum initiativè, idem est, ac non esse actu, sed fuisse, & fore, nam hæc desinit, & inceptio est intrinsecæ.

Dicimus itaque tempus existere, ut colligitur ex Scot. 2. dist. 2. quæst. 9.